

JOŠ O SVEĆENICIMA-USTAŠAMA*

► Piše: M. Šotra

U toku posljednjih dana, u našoj štampi objavljen je niz članaka o katoličkim svećenicima, koji su pogazili svoj uzvišeni i sveti poziv i pošli zajedno sa izrodima, zajedno sa zlikovcima, koji su čak aktivno učestvovali i organizirali zločine nad našim narodima.

Neposredni povod ovim novim ostrim osudama ustaških zločinaca odjevenih u svećeničke mantije, bili su događaji koji su se početkom veljače odigrali u Zapadnoj Hercegovini: izdajničko držanje velikog broja popova za vrijeme ispada švapsko-ustaške bande na oslobođenu teritoriju, – Zatim, događaji koji su slijedili iza toga: poslije definitivnog oslobođenja Zapadne Hercegovine, poslije oslobođenja Mostara i čitave Hercegovačke oblasti, priličan broj svećenika-ustaša po zaslugi je platio za zločine.

U vezi sa svim tim događajima naša javnost je očekivala da će se čuti i riječ – mišljenje, osuda zločinaca, ili ograđivanje od njihovog rada – najmjerodavnijih ličnosti katoličkog klera u Hercegovini.

Zaista, u trenutcima posljednjih bojeva za oslobođenje naše rođene grude, za uništenje posljednjih ostataka razbojničke Hitlerove vojske, glas jednog visokog crkvenog starješine bio je neobično potreban i poželjan. Što je najvažnije – naši narodi su sa punim pravom očekivali, da čuju taj glas, da čuju riječ koju nisu mogli čuti u najtežim časovima svoje prošlosti, u danima kada su prolijevani potoci nevine krvi, kada su hiljade nemilosrdno istrijebljivane, i to – dobrim dijelom – baš pod ruko-

vodstvom ustaša u mantijama.

Međutim, evo što se dešava: starješina katoličke crkve u Hercegovini – šuti, šuti i opet ne govori ništa, ne odobrava niti osuđuje.

Ali šta ta šutnja znači? Kada se od tog najmjerodavnijeg svećeničkog lica u oslobođenoj Hercegovini traži riječ za javnost o događajima u kojima su glavnu ulogu odigrali njegovi potčinjeni, on odbija, kategorički odbija da ma šta rekne. Još više: Preuzvišeni biskup g. dr. Petar Čule u nekoliko navrata, u razgovoru sa predstavnicima našeg društvenog i političkog života, ističe da on ne vjeruje u ono što se govori, što se piše o pojedinim ustašama-popovima, da on nikad ne može vjerovati – da su pojedini zločinci kao (don Ilija Tomas i don Marko Zovko) bili aktivni učesnici u pokoljima Srba (čak on zna, kako su oni spašavali Srbe!), da on smatra čitavu kampanju – izmišljenom!!!

Da preuzvišeni g. dr. Čule stvarno ovako misli – dokazuje i jedno pismo, koje je poslije oslobođenja Mostara (26. veljače o. g.) uputio splitskom biskupu, po specijalnom kuriru. Gledajte šta on tu piše:

»... U veljači nastala je prava hajka na svećenike, u prvom redu na franjevce. Od svećenika, koliko čujem, stradali su župnici u Trebinju i Gabeli, obojica starci, nedužni, već odavno u penziji, ali zbog potrebe u aktivnoj službi... Izgleda da je nad katoličkim klerom uopće izrečena smrtna presuda. Kao opravdanje velikim ubojstvima, uporno se šire i podržavaju glasovi kako su fratri pucali iz svojih samostana i borili se. Sve je

to prosta izmišljotina!«

Eto šta piše starješina biskupije, na čijoj je teritoriji samo u ljeto 1941. pobijeno blizu 20.000 Srba!...

Pa da li se, stvarno, radi o izmišljotinama? Da li se, možda, nepravilno optužuju katolički popovi da su potstrekivali i organizirali ustaška zvjerstva? – Pogledajte samo nekoliko fakata. Počnimo, prije svega, sa ovim koji se u gornjem pismu spominju.

Ko su bili ti župnici u Trebinju i Gabeli, ti »nedužni starci«, koji su iskusili pravednu kaznu! Prilikom oslobođenja Trebinja, naši borci su na izlasku iz grada uhvatili grupu ustaša i Gestapovaca, koji su kasno pokušali bijeg. Među njima, nalazio se i don Marijan Vujnović, zajedno sa Nikom Kisićem. Obojica su bili ortodoksni ustaški zločinci, organizatori, odlično poznati u Trebinjskom kraju još od 1941... Kod obadvojice je nađeno mnoštvo dokumenata i materijala, koji jasno govori o njihovoj izdajničkoj ulozi. U jednom pismu, koje je 3. svibnja 1944. taj don Marijan pisao prečasnom biskupu, stoji i slijedeće:

»...Svaki dan ovdje iznad Trebinja prelijetaju gangsterski krilaši. Šteta što nemamo protiviavionske topove. Vi ste tamo u Mostaru bolje osigurani... Niko Kisić je, kao što znadete, Gestapo. Neki dan je primio 270.000 kuna. Iako u njegovim žilama teče srbska krv, ipak je on dobar Hrvat...

U Gabeli, odnosno u Hutovu, nalazio se don Petar Papac. Sve dok mu organi narodne vlasti nisu stali u kraj, aktivno je organizirao ustaške bande u dubini oslobođene teritori-

* Sloboda, II, 12, Mostar, 1945., str. 2. Tekst je u izvorniku, nelektoriran.

– mali je pobjegao, pravo u – našu vojsku! Danas se nalazi u 12. brigadi 29-te divizije.

Fra Julijan Kožul, iz Veljaka, pripremio je bio unaprijed svečan doček ustaško-švapskoj bandi. Kad je pokušao da pobjegne zajedno sa njima, uhvaćen je na svom »hatu«, iskićenom ustaškim amblemima!...

Fra Didak Ćorić, profesor na Širokom Brijegu, rukovodio je radom ustaške mladeži u gimnaziji i bio glavni vaspitač ustaškog podmlatka.

Don Ante Zrno, iz Vira, pripremio je napad na Posušje, poslije oslobođenja ovog mjesta. Prilikom ustaškog napada na Ljubuški, išao je u Rakitno, da otuda traži pomoć. Inače bio je desna ruka ozloglašenog Rakićanskog zločinca fra Berta Dra-

gićevića (bandita, jamarskog vođe o kome uopće ne treba govoriti!)...

Koliko ima takvih dokumenata, rječitijih od rječitijih! Koliko bi se takvih primjera, ubjedljivijih od ubjedljivijih, moglo iznijeti na svjetlost dana!...

Da, ali prečasni biskup g. dr. Čule sve to smatra – običnim izmišljotinama! Njemu nisu poznata fakta, koja znade ogromna većina naroda za koja je napaćeni narod – krvno zainteresovan!...

Međutim, naši narodi – koji su dosta i dosta naučili i iskusili u ovom tegobnom oslobodilačkom ratu – ne primaju više tako jednostavno slične stvari, ne prelaze više tako ravnodušno preko sličnih pojava. Prema tome, da bi se i stvar sa katoličkim

svećenicima-ustašama istjerala definitivno na čistinu, treba da se već jednom čuje i riječ glavnog starješine njihovog, starješine kome »ništa nije poznato« o izdajničkoj prljavoj raboti njegovih potčinjenih!

Da čujemo, dakle, otvoreno nedvosmisleno i jasno – riječ glavnara hercegovačke biskupije, o kome je ovdje najviše bilo govora. Više od svega, to će biti mjerodavno za stav zvanične katoličke crkvene uprave prema izrodima obučenim u svećeničke mantije, za pravilno upoznavanje naše javnosti sa izdajničkim držanjem jednog dijela katoličkog svećenstva.

Mostar, 4. travnja 1945. ✍

Broj: 756/71*

DOKUMENTACIJA O NAŠIM POKOJNICIMA

Ovim pod savjest obvezujem svu braću da smjesta pristupe prikupljanju dokumenata o životu, radu i smrti naših pokojnika sa Širokog Brijega. Potrebna nam je istina kakva god ona bila, za nas ili protiv nas! Sva braća koja imaju o njima osobno iskustvo neka ga stave na papir i potpišu. Tko zna za nekoga izvan naše zajednice, tko bi mogao o njima pružiti autentično svjedočanstvo, neka nas upozori da bismo mogli i njegovo svjedočanstvo pribilježiti.

Nemojte se zavaravati! Ono što znamo mi ne mora znati ostali svijet, pa ni naša najmlađa braća. Mora se to njima prenijeti. A i u našim arhivima i kronikama ostaviti!

Mostar, 17. kolovoza 1971.

fr. Rufin Šilić, provincijal ✍

218

Broj: 753/71
Najava sjednice

U prvoj polovici studenoga održat ćemo sjednicu Šupskog-ekonomskog vijeća, a zatim i sjednicu proširenog Definitorija. Tema sjednice: budžet Provincije i proslava Buntičevih obljetnica.

Neka braća odmah počnu vršiti pripreve; predlagati svoje prijedloge za rješenje ekonomskih poteškoća Provincije i čuvati svoje sugestije za obilježavanje Buntičevih obljetnica na Širokom Brijegu.

Mostar, 17. kolovoza 1971.

Fr. RUFIN ŠILIĆ
provincijal

Broj: 754/71

Neka se unese u kućne nekrologije:
Die 16 Julii 1971 in Konjic R.P. BRUNO ĆESIĆ de Batin, guardianus et parochus, anno vitae 44, religionis 24 et sacera dotii 17.

Mostar, 17. kolovoza 1971.

Fr. RUFIN ŠILIĆ
provincijal

Broj: 755/71

Duhovna obnova za rujnu

Duhovna obnova u rujnu održat će se ovim redom: utorak, 21. rujna u Mostaru; srijeda, 22. rujna na Humcu; četvrtak, 23. rujna u Duvnu; petak, 24. rujna na Širokom Brijegu.

Tema: Poruke s kapitula. Držat će provincijalni vikar fra Bonicije Rupčić.

Mostar, 17. kolovoza 1971.

Fr. RUFIN ŠILIĆ
provincijal

Broj: 756/71

Dokumentacija o našim pokojnicima

Ovim pod savjest obvezujem svu braću da smjesta pristupe prikupljanju dokumenata o životu, radu i smrti naših pokojnika sa Širokog Brijega. Potrebna nam je istina kakva god ona bila, za nas ili protiv nas! Sva braća koja imaju o njima osobno iskustvo neka ga stave na papir i potpišu. Tko zna za nekoga izvan naše zajednice, tko bi mogao o njima pružiti autentično svjedočanstvo, neka nas upozori da bismo mogli i njegovo svjedočanstvo pribilježiti.

Nemojte se zavaravati! Ono što znamo mi ne mora znati ostali svijet, pa ni naša najmlađa braća. Mora se to njima prenijeti. A i u našim arhivima i kronikama ostaviti!

Mostar, 17. kolovoza 1971.

Fr. RUFIN ŠILIĆ
provincijal

* *Mir i dobro*, 6, Mostar, 1971., str. 218. Tekst je u izvorniku, nelektoriran.

Dekret pape Urbana VIII.

U skladu s dekretom pape Urbana VIII. i uredbom II. vat. sabora izjavljujemo da ne želimo preteći sud Crkve kome se potpuno podvrgavamo. Riječi »mučenik«, »mučeništvo«, »čudesna« i slično imaju u ovom glasilu samo vrijednost ljudskog svjedočenja.

STOPAMA POBIJENIH

glasilo Vicepostulature postupka mučeništva
»Fra Leo Petrović i 65 subrača«, VIII., 2 (15),
Široki Brijeg, 2015. , srpanj – prosinac, 2015.

Glavni i odgovorni urednik:
fra Miljenko Stojić, vicepostulator

Lektura i korektura:
Zdenka Leženić

Zaključenje broja: 25. lipnja

Adresa:
BiH: Kard. Stepinca 14, 88220 Široki
Brijeg
HR: Humac 1, p. p. 1, 20352 Vid

Veza:
tel.: +387 39 700-325
faks: +387 39 700-326
e-pošta: mostar@pobijeni.info
internet: www.pobijeni.info

Grafički prijelom i tisak:
FRAM-ZIRAL, Mostar

Glasilo izlazi polugodišnje:
siječanj i srpanj

Stare brojeve, osim posljednjeg, možete u pdf obliku preuzeti sa stranica portala pobijeni.info u poglavlju Izdavaštvo.

Cijena pojedinog primjerka:
3 KM; 12 KN; 3,75 EUR; 4,25 CHF;
6,50 USD; 6,50 CAD

Godišnja pretplata (s poštarinom):
BiH 7,5 KM; RH 33 KN; EU 7,5 EUR;
CH 8,50 CHF; SAD 13 USD; Canada
13 CAD

Slanje pretplate, dobrovoljnih priloga...
(s naznakom za Vicepostulaturu i za što):
a) poštanskom uputnicom
b) UniCredit Bank d.d. Mostar, poslovna
Ljubuški:
žiro-račun (BiH): 3381602276649744
devizni račun (inozemstvo):
IBAN: BA393381604876650839
SWIFT: UNCRBA22

ISSN: 1840-3808

RIJEČ UREDNIKA

fra Miljenko Stojić

Dragi čitatelji!

Pred nama je 15. broj ovoga našega glasila. Zacijelo razlog za malo slavije, ali ostavit ćemo to za neku drugu priliku. Sada nam je zauzeto raditi da se istina o prošlim vremenima konačno probije u našu javnost.

Mislimo da je to razumljivo samo po sebi? Ma nije! Čak ni tamo gdje smo nazgled mi sami sa sobom. Umjesto zanosa da se sve to istraži, događa se da se odmahuje rukom i kaže kako još nije sazrijelo vrijeme. A kada bi to bajno vrijeme trebalo sazrijeti? Takvi na to ne odgovaraju. No, mi možemo dotičnima reći da na taj način oni ponovo ubijaju već ubijene žrtve. Zvuči oporo i para uši, ali je istina. Treba se zaista nad svime time zamisliti.

Krivci smo ako dopustimo da jugokomunistička istina bude jedina istina koja će progovarati o našim pobijenima. Ne treba to biti ni neka naša istina. Neka to bude istina koja će odgovarati onomu što se zaista dogodilo. Tek tada će se određeni vjerojatno pokajati, oni koji nisu oprostili, to će vjerojatno također učiniti. Jugokomunistička suza nije nimalo vrjednija od suze njihovih žrtava.

U slučaju pobijenih hercegovačkih franjevac istina izgleda i ovako. Fra Leo Petrović, provincijal, štitio je u Mostaru obitelji jugokomunističkih pristaša i njihovih simpatizera, štitio je Židove i Srbe. Imamo svjedočanstva o tome i objavit ćemo ih u nekom od sljedećih brojeva *Stopama pobijenih*. Unatoč tomu, i mnogočemu sličnom, jugokomunisti su

ga ubili i do dana današnjega proglašuju ga fašistom. Smeta im i mrtav jer je volio svoj narod, svoju vjeru i sve druge narode. Dobro je to shvatio Europski parlament pa je komunizam proglasio totalitarnom ideologijom, jednako kao i nacionalsocijalizam i fašizam.

Živjeti nam je od istine koja oslobađa. Shvaća to i Hrvatski narodni sabor (HNS) BiH pa je još više podupro Odjel za Drugi svjetski i Domovinski rat. A on predstavlja koordinaciju dosad devet ustrojenih povjerenstava po općinama koja se trude iznijeti na svjetlo dana pravu istinu o Drugom svjetskom ratu i poraću. Još je mnogo ljudskih kostiju razasutih kojekuda po našoj domovini. I kao ljudi i kao kršćani trebamo ih dostojno pokopati i čuvati spomen na njih.

Mi ovdje na Širokom Brijegu, i drugdje, nastojimo obilježiti i spriječiti propadanje mjesta na kojima su ubijena naša franjevačka braća. Trenutno smo se malo više usredotočili na ratno sklonište, o čemu možete čitati u ovome broju. Hvala svima koji nam u tome pomažu na različite načine. Jedan je od njih da nam se daruje i klesani kamen, što također navodimo, a pritom kažu da im je to čast. Svjesni su, dakle, što se i zbog čega dogodilo.

Razmišljajmo pravilno, molimo se i onda će sve biti drukčije. Do sljedećeg broja neka vam je

mir i dobro!

IZ SADRŽAJA

Iz ljetopisa	4	Glas o znakovima	43
Povijesne okolnosti	22	Odjek u umjetnosti	44
Povjerenstva	25	Nagradni natječaj	45
Stratišta	26	Utamničeni	49
Pobijeni	30	Podsjetnik	51
Glas o mučeništvu	37	Razgovor	57